

Відгук
офіційного опонента на дисертаційну роботу Бокоч Юліани Миколаївни
«Комунікативні чинники політичної трансформації в сучасній Україні»,
представлену на здобуття наукового ступеня
доктора філософії за спеціальністю 052 – Політологія

Актуальність теми дисертації. Глобальні зміни, що відбувалися у ХХІ сторіччі, привели до формування нового характеру суспільно-політичних відносин, які ґрунтуються на провідній ролі інформаційно-комунікативних чинників у економічній, соціокультурній та політичній сферах життя. Суттєвим чинником трансформації політичних систем від авторитарних до демократичних стала зміна ролі та функцій засобів масової комунікації, які стали провідними інструментами впливу на політичний процес. Зростання ролі інформаційно-комунікативного простору пов'язане з тим, що саме в його межах відбувається взаємозв'язок між владними інститутами та громадянським суспільством, формуються стратегічні цілі розвитку, цінності та моделі поведінки. Комунікативна функція політичної діяльності виходить на перший план, перетворюючи політичну конкуренцію на боротьбу, передусім, за контроль інформаційно-комунікативних каналів, обсяги та зміст інформаційних повідомлень, можливість впливати на формування громадської думки. Виникає об'єктивна необхідність узгодження цілей та норм поведінки суб'єктів політичної комунікації, модернізації форм та змісту політичної взаємодії, що сприятиме формуванню рівноправних партнерських відносин, підвищенню функціональної ефективності демократичної влади. Таким чином, актуальність досліджуваної теми цілком обґрунтована.

Оцінка обґрунтованості наукових положень дисертації. Обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації Ю.Бокоч, забезпечується вагомою джерельною базою дослідження, яка включає в себе роботи українських та зарубіжних вчених. Звертає на себе увагу те, що дослідження базується не тільки на

теоретичних, але й емпіричних джерелах. Зокрема, на даних всеукраїнських та міжнародних досліджень, проведених, Київським міжнародним інститутом соціології, Фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва, Українським незалежним центром політичних досліджень, Соціологічною групою «Рейтинг», Київським міжнародним інститутом соціології, Українським центром економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова. Були також проаналізовані тексти законів України та урядових документів.

Сформульовані дослідницькі завдання відповідають темі дисертації, об'єкту, предмету та меті дослідження. Наукові положення, висновки та рекомендації обґрунтовано за допомогою комплексного методологічного підходу та використання сукупності методів і методичних прийомів. Це дало можливість глибоко дослідити предмет дисертації та сформулювати наукові положення, що мають наукове та практичне значення. Так, поліаспектність і взаємозв'язок проблем трансформації політичних режимів та розвитку в їх межах комунікативних потоків розкрито за допомогою міждисциплінарного підходу, який дозволив поєднати теоретичний та методологічний потенціал політології, філософії, соціології, психології, права та інших галузей гуманітарного знання.

У першому розділі «Теоретико-методологічні засади комунікативних аспектів трансформації політичної влади» викладено аналіз джерельної бази, категоріального апарату та методології дослідження. Особлива увага приділяється визначенню сутності політичної комунікації, її впливу на трансформацію політичної влади в сучасному суспільстві. Слушно зазначено, що сутність ефективної комунікації полягає саме у здійсненні взаємодії, яка не обмежується лише інформаційним обміном, а створює ще й функціональні структури суспільно-політичних систем.

У другому розділі «Формування нових комунікативних практик в контексті політичної трансформації українського суспільства» досліджено

основні комунікативні чинники, що здатні забезпечити ефективність демократичної трансформації політичних інститутів українського суспільства. Авторка наголошує, що сучасний розвиток інформаційного суспільства потребує суттєвої модернізації функціонування інститутів влади, оскільки традиційна, створена в індустріальну епоху, організація урядів та парламентів на ґрунті спеціалізованої системи відокремлених профільних одиниць не відповідає вимогам вирішення актуальних проблем сучасності, які пов'язані між собою та потребують спільного вирішення. Цілком логічною та достатньо аргументованою є позиція дисертантки в тому, що намагання вирішити цю невідповідність за рахунок подальшої централізації та створення нових координаційних структур часто приводять лише до бюрократизації, розповсюдження неспроможності вирішувати складні інноваційні питання та затягування процедури прийняття рішень.

У третьому розділі «Основні напрямки сучасної комунікативної політики держави» визначено та проаналізовано напрямки формування та реалізації комунікативної політики, окреслено комунікативну природу легітимності влади, що викликає необхідність активної комунікації політичних інститутів з громадянами для забезпечення політичного порядку шляхом продукування цілей та цінностей. В дослідженні проведено аналіз концептуалізації феномену стратегічних комунікацій, визначення його специфіки у порівнянні з традиційними видами діяльності. На основі фактичного матеріалу та наукових положень, авторка обґрунтовує висновок, що демократична трансформація сучасних суспільств суттєво залежить від ефективності комунікативної політики, основними напрямками якої є використання комунікативних технологій легітимації влади, розвиток медіаосвіти та медіаграмотності населення, формування та застосування стратегічних комунікацій.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в осмисленні феномену політичної комунікації, визначенні її потенціалу у трансформації режиму влади та впливу на демократичний розвиток української держави.

Оригінальним висновком авторки є твердження, що в основі політичної комунікації лежить сформована під впливом суспільних цінностей та історичного досвіду людей взаємодія, а інформаційно-технологічний елемент виконує допоміжну дію. Зазначено, що характер політичної комунікації визначає рівень розвитку сучасного демократичного суспільства, оскільки в її просторі відбувається не лише обмін інформацією, але й утворюються і змінюються мотиви та настанови діяльності людей.

Вагомим внеском у вивчення досліджуваного феномену є авторська концепція щодо визначення політичної комунікації як багатовимірного процесу встановлення взаємодії між суб'єктами політики на ґрунті узгодження цілей, цінностей та норм діяльності, що включає в себе обмін інформаційними повідомленнями, вироблення та реалізацію на практиці спільних стратегій поведінки, культуру партнерської співпраці.

Теоретичне та практичне значення має визначення бар'єрів реалізації комунікативної взаємодії в українському соціумі: слабкий зворотний зв'язок між комунікаторами та реципієнтами, фрагментація інформаційних систем та відсутність рівноправної взаємодії між ними; слабкість позиції України в інформаційній війні, брак якісного національного інформаційного контенту.

Звертає на себе увагу визначення проблем налагодження ефективної комунікативної співпраці законодавчих та виконавчих інститутів влади, якими виступають: надмірна персоналізація політичного процесу; індивідуалізація комунікативного обміну; суперечливий, викривлений характер каналів та форм комунікації. Можна погодитися з твердженням авторки, що усунення даних проблем потребує вдосконалення змістовного наповнення форм комунікації шляхом формування відповідних мотивів і цілей суб'єктів, їх професійної компетентності, дотримання морально-

етичних принципів; запровадження модульно-мережевої організації політичного управління суспільством.

Відповідність дисертації профілю вченої ради. За змістом дисертаційна робота, Бокоч Юліани Миколаївни «Комунікативні чинники політичної трансформації в сучасній Україні», представлена на здобуття наукового ступеня доктора філософії, повністю відповідає спеціальності 052-Політологія.

Повнота викладу основних результатів дисертації у наукових і фахових виданнях. За матеріалами дисертації опубліковано 12 наукових праць, з них: 3 статті у фахових виданнях України з політичних наук; 2 статті у фахових виданнях України з політичних наук, що входять до міжнародних наукометричних баз, 1 стаття надрукована у зарубіжному виданні та інші публікації.

Практичне значення одержаних результатів визначається комплексним аналізом сучасних комунікативних практик суб'єктів політики, параметрів та якостей впливу політичної комунікації на процес трансформації політичного режиму. Окреслені теоретико-методологічні аспекти вивчення комунікативних аспектів політичної діяльності у зарубіжній та вітчизняній політичній науці; виявлені детермінанти формування комунікативної політики української держава в умовах демократизації. Висновки та положення дисертації можуть бути використані для подальших досліджень проблем політичної трансформації політичного режиму в Україні, розробки комунікативних стратегій суб'єктів політичної діяльності, розвитку культури партнерської взаємодії, рівноправної діалогової комунікації. Результати дослідження можуть бути корисними у професійній діяльності політиків, громадських активістів, членів політичних партій, державних службовців в аспектах налагодження комунікативної взаємодії, створення дієвої співпраці влади та громадян для вирішення актуальних завдань суспільства. Матеріали дослідження можуть бути використані в процесі викладання курсу

«Політологія», дисциплін «Політична комунікація», «Проблеми трансформації та модернізації», «Паблік рилейшнз» та інших.

Питання та зауваження до дисертації. Відзначаючи позитивні аспекти дисертаційної роботи Ю.Бокоч, вважаємо необхідним висловити деякі дискусійні положення й зауваження, що потребують уточнень:

1. У першому розділі авторка зазначає, що зміст комунікації і її різновиди віддзеркалюють специфіку соціально-політичних відносин, політичних цінностей та історичного досвіду людей. В даному аспекті було б доцільно проаналізувати, які саме особливості розвитку українського суспільства здійснюють особливий вплив на формування, функціонування та ефективність політичної комунікації.

2. В дисертації зроблено висновок про суперечність між достатнім рівнем технічного розвитку інформаційно-комунікативних мереж в українському суспільстві та низьким рівнем їх змістовно-ціннісного наповнення, яке часто використовується з недемократичною метою задля жорсткого маніпулювання, блокування альтернативних джерел інформації, контролю свідомості громадян. Хотілося б дізнатися, які шляхи подолання даної суперечності може запропонувати дисертантка на підставі проведеного дослідження.

3. Погоджуємося із визначенням провідної ролі стратегічних комунікацій в сучасному суспільстві. Особливу актуальність розвиток стратегічних комунікацій має для України, яка одночасно знаходиться під викликами потужних суспільних трансформацій та спрямованої територіальної і інформаційної агресії російської федерації. В контексті даної проблематики, важливо було б визначити рівень та форми застосування стратегічного підходу в діяльності інститутів влади та політичних партій України.

4. Хотілося б привернути увагу авторки до аналізу динаміки та нових тенденцій формування комунікативної взаємодії між владою і громадянським суспільством України в умовах повномасштабної військової агресії росії.

Наведенні зауваження та міркування не впливають на загальне позитивне сприйняття роботи Ю.Бокоч, не знижують її наукову та практичну цінність. Висловлені побажання є дискусійними та спрямовані на активізацію подальших наукових досліджень визначеної проблематики.

Висновок. Проведений аналіз роботи дає підстави для висновку, що дисертація Бокоч Юліани Миколаївни «Комунікативні чинники політичної трансформації в сучасній Україні», є самостійною та завершеною науковою працею, яка містить нові, актуальні та обґрунтовані результати, що підтверджують її важливість для політичної науки. Дисертація повністю відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (з наступними змінами) та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року. Авторка, Ю.Бокоч, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 052 "Політологія".

Офіційний опонент:

доктор політичних наук, професор,
професор кафедри політичних наук
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова

ЧЕНИЙ СЕКРЕТАР
УНІВЕРСИТЕТУ
Л.М. ПАНЧЕНКО

Новакова
Олена
Вікторівна

Автор цифрового
підпису Новакова
Олена Вікторівна
Дата: 2024.01.29
18:20:55 +02'00'

Олена Новакова

